

УДК 339.9+331.5:336.5

*В. Г. Панченко,**д. е. н., Маріупольський державний університет**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5578-6210>**Н. В. Резнікова,**д. е. н., професор, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин, НН інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2570-869X>**В. С. Карп,**к. е. н., доцент, доцент кафедри міжнародного бізнесу, НН інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2231-8517>**О. А. Іващенко,**к. е. н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8490-778X>*

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.2.25

В'ЄТНАМ В ПРОЦЕСАХ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ У СХІДНІЙ АЗІЇ: ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ

V. Panchenko,

Doctor of Economic Sciences, Mariupol State University

N. Reznikova,

Doctor of Economic Sciences, Professor,

Professor of the Department of World Economy and International Economic Relations,

Educational and Scientific Institute of International Relations Taras Shevchenko National University of Kyiv

V. Karp,

PhD in Economics, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of International business, Educational

and Scientific Institute of International Relations Taras Shevchenko National University of Kyiv

O. Ivashchenko,

PhD in Economics, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of International Economics, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

VIETNAM IN THE PROCESSES OF INTERNATIONAL LABOR MIGRATION IN EAST ASIA: FINANCIAL ASPECTS

Мета статті полягає в дослідженні процесів міжнародної трудової міграції у Східній Азії і Тихоокеанському регіоні з фокусом на аналізі міграційних процесів у В'єтнамі та ролі грошових переказів для соціально-економічного розвитку. Встановлено, що не лише зміна географії експорту трудових мігрантів, але й структури попиту на робочу силу відповідає цілепокладанню міграційної політики уряду, яка полягає у збільшенні та стабілізації доходів мігрантів, а відтак і доходів домогосподарств їхнього походження. Внутрішня міграція до міських районів та міграція за кордон приносять нерівномірні вигоди місцевим жителям з точки зору акумулювання різних обсягів заощаджень та активізації споживання, перспектив підвищення доходів, в тому числі, за рахунок стимулювання накопичень, що спрямовуватимуться на розширення переробних виробництв. Відтак ці відмінності слід брати до уваги при спробі сформулювати демографічну та міграційну політику, щоб процес внутрішнього переміщення населення призвів до підвищення рівня життя, зменшення нерівності та подолання крайньої бідності й злиденності, а тру-

дова міграція сприяла підвищенню людського капіталу та продуктивному використанню грошових переказів. Оскільки майже 40-60% емігрантів сьогодні працюють у США та Великій Британії, Філіппіни та В'єтнам отримали вигоду від підвищення заробітної плати та дефіциту робочої сили в цих країнах. У розрахунку на одну особу від загальної чисельності населення, сто-мільйонний В'єтнам у 6 разів випереджає півтора мільярдний Китай, який В'єтнам копіює у нинішньому ставленні до трудових мігрантів, перетворюючи їх на мігрантів, які повинні акумулювати не лише заощадження, а й навички і навіть інновації. Незважаючи на те, що В'єтнам отримує близько 5% ВВП за рахунок переказів мігрантів, а дохід сімей, в яких є мігранти, зростає на 1-4% на рік, міграційна політика уряду змінилася із стимулюючої еміграцію на стимулюючу рееміграцію. Для регіонів, де відчувалася нестача робочої сили, здійснювалися процеси дестимуляції міграції і сприяння рееміграції, в той же час для менш розвинутих регіонів, які генерували велику кількість емігрантів, було змінено, перш за все, політику підготовки кадрів, яку зробили подібною до розвинутих регіонів, що передбачало стимулювання здобуття повної середньої освіти і розвиток людського потенціалу. На вибір країни імміграції впливає макроекономічна ситуація, особливості реалізації монетарної та фіскальної політик, а також політика обмінного курсу. Девальвація валюти, криза вартості життя призводять до зниження стимулів перебування в приймаючій країні і змінюють географію потоків трудових мігрантів.

The purpose of the article is to study the processes of international labor migration in East Asia and the Pacific region, with a focus on the analysis of migration processes in Vietnam and the role of remittances for socio-economic development. The directions and scale of international labor migration are determined by a whole complex of factors in receiving countries (pull factors) and in countries that are the main exporters of labor (push factors). The most significant role in shaping the migration sentiments of the population of labor donor countries is played by economic reasons. Differences in wage levels in countries of origin of migrants and in receiving countries, the ability to make remittances home, which helps improve the standard of living of migrant worker households, makes a number of developed countries attractive for migrants. In the countries of East Asia and the Pacific region, due to higher rates of population growth and its rejuvenation, a surplus labor force has arisen that is not able to find employment in the still underdeveloped economies. Its economic displacement is accompanied by an increase in demand for it from more developed countries.

The complex of socio-economic conditions for the development of the provinces of Vietnam, as well as climatic conditions that affect food security, actually shapes the migration attractiveness of the region and determines the incentives for internal migration and internal displacement. Indicators of regional labor markets (labor force participation rate, share of employed people of working age, unemployment rate, average time to find a job, average age of the unemployed) play an important role in the decision to emigrate. It has been established that not only the change in the geography of the export of labor migrants, but also the structure of demand for labor corresponds to the goal of the government's migration policy, which is to increase and stabilize the incomes of migrants, and therefore the incomes of households of their origin.

Internal migration to urban areas and migration abroad bring different benefits to local residents in terms of accumulating various amounts of savings and intensifying consumption, prospects for increasing incomes, including by stimulating savings that will be used to expand production. Therefore, these differences should be taken into account when trying to formulate population and migration policies so that the process of internal population movement leads to improved living standards, reduced inequality and overcoming extreme poverty and destitution, and labor migration contributes to the improvement of human capital and the productive use of remittances.

With 40 to 60% of expats now working in the US and UK, the Philippines and Vietnam have benefited from rising wages and labor shortages in those countries. Based on one person of the total population, Vietnam with a population of one hundred million is 6 times ahead of China with a population of one and a half billion, which Vietnam copies in its current attitude towards migrant workers, turning them into migrants who must accumulate not only savings, but also new skills and innovations. Despite the fact that Vietnam receives about 5% of GDP from migrant remittances, and the income of families with migrants grew by 1-4% per year, the government's migration policy has changed from encouraging emigration to encouraging return migration. For regions where there was a shortage of labor, processes were carried out to discourage migration and promote return migration, while at the same time, for less developed regions that generated a large number of emigrants, first of all,

the personnel training policy was changed, becoming similar to developed regions, which involved stimulating the receipt of complete secondary education and human development. The choice of immigration country is influenced by the macroeconomic situation, features of the implementation of monetary and fiscal policies, as well as exchange rate policy. Currency devaluation and the cost of living crisis lead to a decrease in incentives to stay in the host country and change the geography of labor flows.

Ключові слова: міжнародна міграція, трудова міграція, внутрішня міграція, міграційна політика, регулювання, економічний розвиток, країни, що розвиваються, офіційна допомога розвитку, макроекономічне середовище, прямі іноземні інвестиції, фінансові потоки, споживання, заощадження, грошові перекази, заробітна плата, людський капітал, робоча сила, ринок праці, бідність, Східна Азія, Південно-Східна Азія, Тихоокеанський регіон, В'єтнам, Японія, КНР.

Key words: international migration, labor migration, internal displacement, migration policy, regulation, economic development, developing countries, official development assistance, foreign direct investment, financial flows, consumption, savings, remittances, wages, human capital, labor force, labor market, poverty, East Asia, Southeast Asia, Pacific Region, Vietnam, Japan, PRC.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Після дворічного зниження, спровокованого пандемійними рестрикціями, темпи зростання обсягів грошових переказів до країн Східної Азії у 2022 році не сягнули і 1% (0,7%). Втім, якщо виключити із аналізу Китай, грошові перекази зростали більш динамічно — на 3,8% у 2022 році і на 5,5% у 2021 році. Офіційно зареєстровані потоки грошових переказів до Східної Азії за підсумками 2022 року становили 130 млрд дол США, де на Китай припадало 39 % (51 млрд дол США) і на решту країн — 79 млрд дол США. У 2022 році найбільшими отримувачами переказів після Китаю стали Філіппіни (38 млрд дол США) та В'єтнам (13 млрд дол США). Грошові перекази становлять другий за величиною потік фінансових ресурсів до країн Східної Азії

після прямих іноземних інвестицій (ПІІ), які з 2008 року характеризувались високою волатильністю. Різке падіння ПІІ на 40 % у період з 2021 року по 2022 рік призвело до того, що грошові перекази склали 50 % їхніх обсягів порівняно лише з 29 % у 2021 році. У зв'язку із переходом більшості країн Східної Азії зі статусу країн із низьким рівнем доходу у статус країн із рівнем доходу нижче середнього, або зі статусу країн із рівнем доходу нижче середнього до країн із доходом вище середнього, потік офіційної допомоги в цілях розвитку не збільшився (див. Рис. 1, Рис. 2), що ще більше актуалізувало важливість грошових переказів для підтримки економічної активності та структурної перебудови, без яких вирішити проблему бідності та нерівності не вдасться.

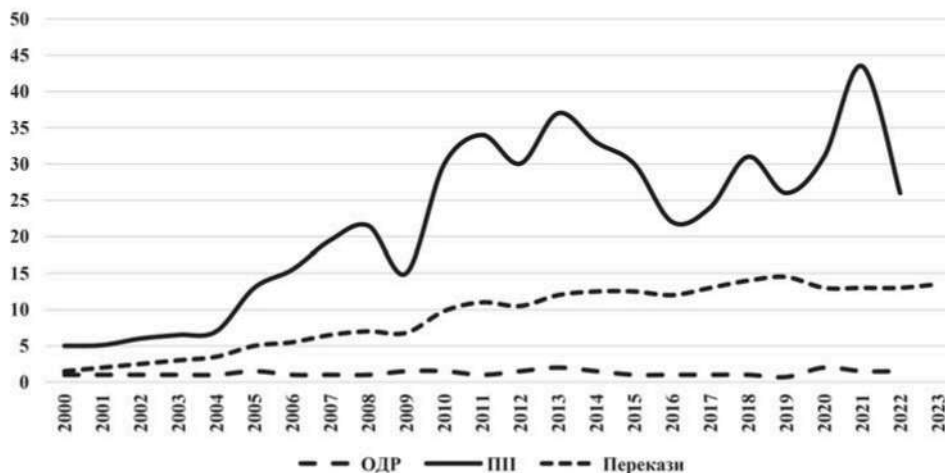

Рис. 1. Потоки фінансових ресурсів до Східної Азії та Тихоокеанського регіону, 2000—2023 роки

Джерело: [1].

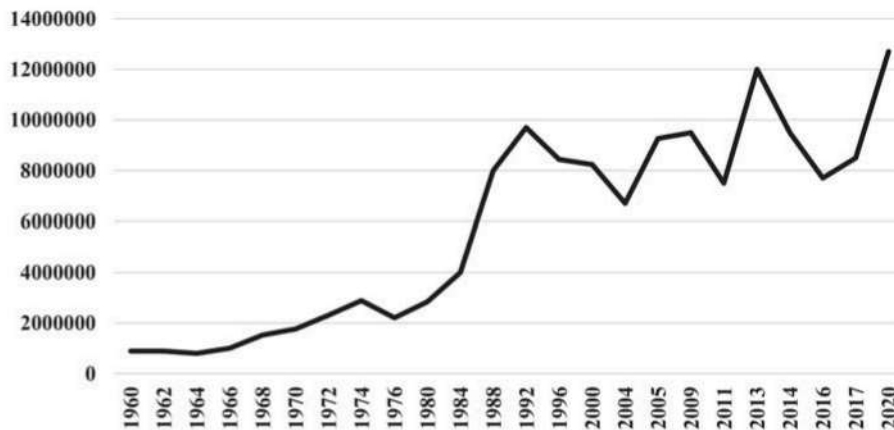

Рис. 2. Чиста отримана офіційна допомога в цілях розвитку країнам Східної Азії та Тихоокеанського регіону (млрд дол США)

Джерело: [1].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

С. Герчанівська, Н. Петренко, О. Качмар [2] дослідили роль ринку праці в соціально-економічній системі. А. Воронцова [3] дослідила феномен трудової міграції, виокремивши економічну міграцію, міграцію робочої сили, міграцію трудових ресурсів, трудову міграцію, зовнішню зайнятість. Карен Ен С. Ліао [4], посилаючись на підхід Д. Фіцджеральда [5], який розглядав країну походження мігрантів як багаторівневу організацію окремих складових одиниць, що характеризуються складними владними відносинами і конкуруючими інтересами, стверджує, що сучасні держави в тій чи іншій мірі проявляють себе як міграційні держави (англ. migrant state), якщо спиратись на термінологію Дж. Холліфілда [6]. А. Гайдуцький, розглядаючи механізми повернення мігрантів в країну походження [7], вдається до розгляду особливостей формування міграційного циклу, який закінчується після досягнення мети міграції, яка може полягати в отриманні нових знань, нового досвіду, формування заощаджень, придбання активів, встановлення нових зв'язків і контактів. Авторський колектив у складі П. Девіс, М. Грінвуд і Г. Лі [8], вивчаючи досвід міграційних процесів у В'єтнамі, дійшли до висновку, що соціальні чинники переважають при прийнятті рішення про еміграцію, оскільки "спускова ціна" міграції — тобто очікувана різниця у доходах між місцем походження та місцем призначення — завжди виявляється набагато більшою, ніж прості фінансові витрати на переїзд. Вплив кліматичних змін на рішення про еміграцію в країнах Південно-Східної Азії і, зокрема, у В'єтнамі, опинився у дослідницькому ракурсі Е. Фукаса [9], Б. Маккейга та Н. Павніка [10] Х. В. Фама, Г. Маколі та С. Марша [11], Н. Данга [12], де наголошується, що зміни у врожайності внаслідок посух чи інших несприятливих умов загострюють не лише проблему фінансової, але й продовольчої безпеки. Ю. Ніімі, Т. Фам, Б. Ріллі [13] розглядають детермінанти грошових переказів, а не міграції, встановивши, що мігранти надсилають грошові перекази своїм домогосподарствам як спосіб страхування, щоб протидіяти економічній невизначеності. Д. Фан [14] досліджував, чи виступають кредитні обмеження мотивацією або стримуючим фактором міграції, і чи

виступає міграція засобом нагромадження та формування капіталовкладень. Р. Іслам [15] визначив канали впливу макроекономічної політики на безробіття та перспективи створення робочих місць.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета статті полягає в дослідженні процесів міжнародної трудової міграції у Східній Азії і Тихоокеанському регіоні з фокусом на аналізі міграційних процесів у В'єтнамі та ролі грошових переказів для соціально-економічного розвитку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Зважаючи на закритість В'єтнаму після війни зі США, яка закінчилася лише в 1976 році, в'єтнамський уряд до середини 1980-х років мав справу виключно із регулюванням внутрішньої міграції. Бідність у зруйнованих війною регіонах спровокувала міграцію із сільськогосподарських регіонів до регіонів, де відбувався промисловий розвиток, перш за все, у великі міста Хо Ши Мін та Сайгон. Внутрішня міграція призвела до урбанізації, і міське населення країни сягнуло 40%, що значно покращило економічне становище тих, хто внутрішньо переміщувався, але також призвело до перенаселення міст, які повинні були більше інвестувати в інфраструктуру для життя. Внутрішня міграція до міських районів та міграція за кордон приносять різні вигоди місцевим жителям з точки зору акумулювання різних обсягів заощаджень та активізації споживання, перспектив підвищення доходів, в тому числі, за рахунок стимулювання накопичень, що спрямовуватимуться на розширення виробництва. Відтак ці відмінності слід брати до уваги при спробі сформулювати демографічну та міграційну політику, щоб процес внутрішнього переміщення населення призвів до підвищення рівня життя, зменшення нерівності та подолання крайньої бідності й злиденності, а трудова міграція сприяла підвищенню людського капіталу та продуктивному використанню грошових переказів.

Успіхи КНР у співпраці із західними економіками, в тому числі, колишніми метрополіями в середині 1980-х років, надихнув в'єтнамський уряд додати до політики індустріалізації реформи відкритості [16; 17; 18, с. 522—

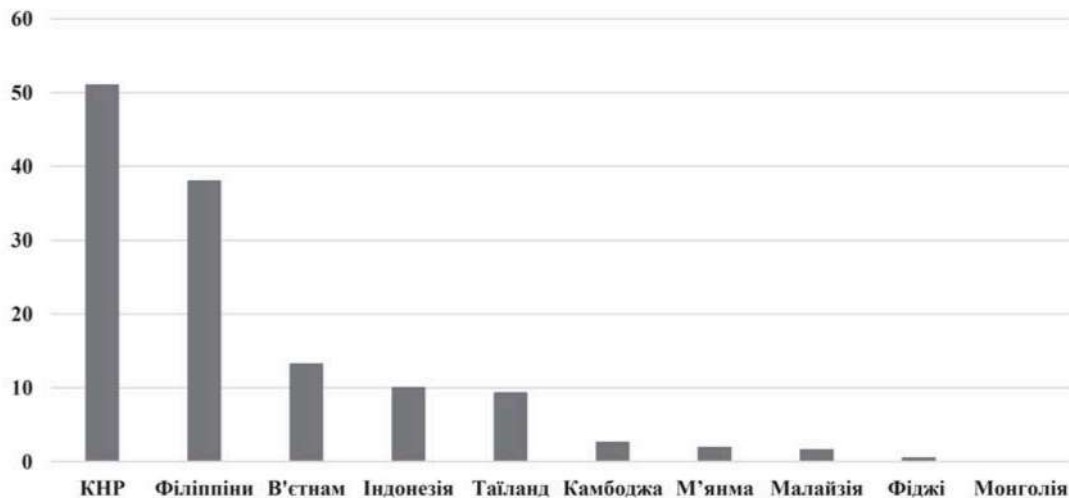

Рис. 3. Найбільші одержувачі грошових переказів у Східній Азії та Тихоокеанському регіоні (млн дол США) у 2022 році

Джерело: [1].

536], лібералізувавши поступово торгівлю та капітал, що відкрило можливості для генерування позитивних ефектів міграції. Усвідомлюючи неможливість забезпечити робочими місцями та соціальними умовами велику кількість внутрішньо переміщених осіб, уряд почав планово стимулювати еміграцію у країни, на ринку праці яких було сформовано запит на низькокваліфікованих працівників, з метою сприяння збільшенню грошових переказів до В'єтнаму.

Якщо до 1990 року еміграція з В'єтнаму була низькою — 1000 осіб на рік, то у 2003—2005 роках вона виросла до 80—120 тисяч осіб на рік. Це відбулося завдяки новому етапу відкритості, який собі зміг дозволити уряд, була сформульована ціла концепція додаткового покращення економічного становища бідних регіонів В'єтнаму за рахунок трудової міграції за кордон. Основними країнами експорту робочої сили було вибрано сусідні Малайзію, Корею, Японію і Тайвань. Спочатку лівову частку емігрантів становили некваліфіковані працівники, яких активно залучали країни-реципієнти, втім із початку 2000-х років через те, що в більш заможних країнах в'єтнамські емігранти формували етнічні анклав, навколо яких зростала злочинність, наростала кількість конфліктів з місцевим населенням на соціальній основі, було впроваджено ряд регуляторних перешкод для стримування притоку в'єтнамських трудових мігрантів. Уряд В'єтнаму відповів продовженням підтримки трудової міграції, щоб не допустити рееміграції, запускаючи програми підвищення кваліфікації, перенавчання та повторного найму.

Ситуація зі спробами країн-реципієнтів витиснути в'єтнамських мігрантів, в той час, як в'єтнамський уряд усіляко протидіяв рееміграції, продовжувалася до кінця до 2000 років. Саме в цей період В'єтнам почав відчувати нестачу робочої сили, яка виникала з двох причин — успіхи у економічному розвитку та в індустріалізації (В'єтнам в багатьох секторах почав перехоплювати потік замовлень на виробництво, який раніше брав на себе Китай, який тепер почав переорієнтовуватись на інші види продукції) і з демографічних мотивів. У цих умовах уряд змінив пріоритети і припинив системні програми стимулювання трудової міграції. Більше того, зміни-

лася і географія міграційних потоків: велика кількість мігрантів почали обирати країною свого призначення США та країни колективного Заходу.

Внутрішня міграція є характерною для країн з низьким та середнім рівнем доходу, особливо із числа тих, що переживають економічне зростання, структурні зміни та соціальний розвиток, і В'єтнам не став виключенням. Темпи росту вкрай нерівномірні в різних сферах економіки, а оскільки переробні виробництва нерівномірно розподілені між 58-ма провінціями, структурні асиметрії розвитку створюють стимули для переміщення робочої сили. В'єтнам — країна, в якій проживають представники 54 національностей, кожна з яких має свою унікальну мову та культуру. Більшість — кінь — становлять приблизно 86% загальної чисельності населення, а на тхайців, тай, мінгів, кхмерів, нунгів, монгів і дао припадає близько 10%. Групи меншин, особливо нечисленні, сконцентровані у гірських районах та високігор'ях, де вони стикаються з важкими природними умовами та мають обмежений доступ до базової інфраструктури, державних послуг та можливостей працевлаштування, в результаті чого загострюється проблема бідності, злиденності, голоду і нерівності. Просунутись у вирішенні проблем розвитку — одне із завдань міграційної політики. Сільське населення, що проживає у дельті річки Меконг, щорічно скорочується на 0,3%, і по мірі загострення кліматичних змін і розвитку процесів урбанізації, ця динаміка наростатиме протягом наступного десятиліття. Вихід із дельти Меконгу через зміну клімату може зачепити 3,5 мільйона людей вже до 2030 року, що перевершить масштаби внутрішнього переміщення в США у 1930-х роках [19].

Макроекономічна нестабільність, яка проявлялась, серед іншого, в коливаннях обмінного курсу і девальвації валют, так само корегувала вибір країни призначення трудових мігрантів. Грошові перекази оцінюються приблизно в 4,6% ВВП В'єтнаму. У Східній Азії та Тихоокеанському регіоні В'єтнам є третім за величиною одержувачем грошових переказів після Китаю та Філіппін, які акумулювали 51 млрд дол США і 38 млрд дол США відповідно (див. Рис. 3, Рис. 4) [20].

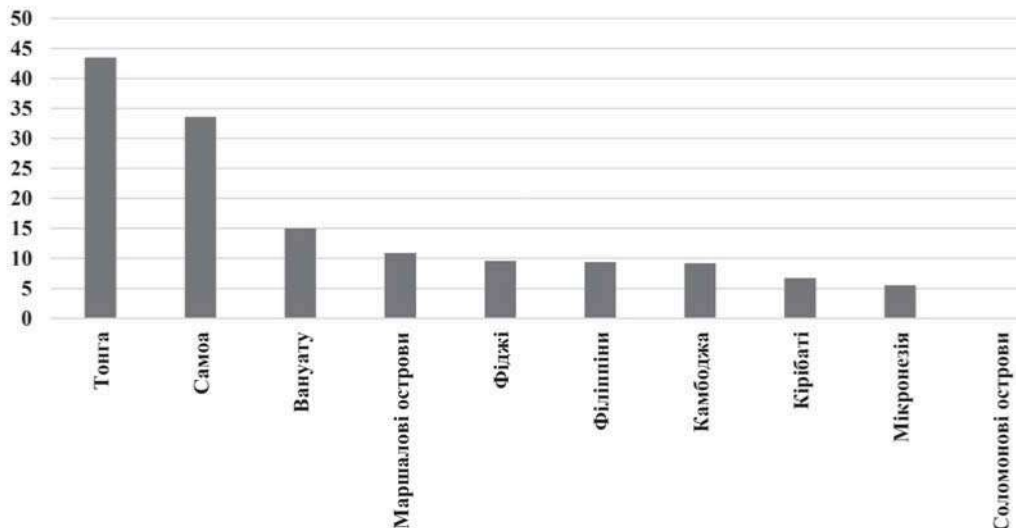

Рис. 4. Найбільші одержувачі грошових переказів у Східній Азії і Тихоокеанському регіоні (% ВВП) у 2022 році

Джерело: [1].

Попри жорстку монетарну політику у більшості країн із провідними економіками, ринки праці в них залишались стійкими, що сприяло зростанню споживчих витрат. Хоча здійснюваний інфляційний тиск впливав на зниження реальної заробітної плати, номінальна заробітна плата зростала. Показовим є приклад співпраці Японії та В'єтнаму. Міграція в'єтнамських робітників до Японії розпочалася у 1992 році відповідно до угоди "Програма відправлення та отримання іноземних стажувань в Японії" між Міністерством праці, інвалідів та соціальних справ В'єтнаму (MOLISA) та Японською міжнародною організацією співпраці у сфері навчання (JITCO). У 2012 році відповідно до Угоди про економічне партнерство між В'єтнамом та Японією (VJEPA) В'єтнам почав відправляти медсестер на роботу до Японії, після чого кількість в'єтнамців, що працюють у Японії, продовжувала неухильно зростати: у період з 2017 по 2018 рік кількість робітників, які емігрували до Японії, збільшилась на 30%. В'єтнам став другою за величиною країною-джерелом трудових мігрантів у Японії (всього 317 000 осіб) після Китаю (389 000 робітників), відправляючи майже вдвічі більше робітників, ніж Філіппіни (164 000 робітників) [21]. Очікувалося, що В'єтнам продовжуватиме залишатися найбільшим донором робітників-мігрантів із технічною освітою у Японії у постпандемійний період. Втім ситуація змінилася під впливом знецінення японської єни, яка у жовтні 2022 року досягла 32-річного мінімуму в 150 єн за долар США, що призвело до падіння доходів трудових мігрантів щонайменше на 10-20% і зменшило стимули вибору Японії для реалізації свого потенціалу навіть попри те, що для лівової частки в'єтнамських робітників у певних секторах економіки середньомісячна заробітна плата складає близько 200-300 дол США. Порівнюючи обсяги середньої заробітної плати, оголошеної Головним статистичним управлінням В'єтнаму [22], та середньої заробітної плати технічних та кваліфікованих робітників, оголошеної Міністерством охорони здоров'я, праці та соціального забезпечення Японії [23], слід визнати, що розрив у заробітній платі між японськими та

в'єтнамськими зарплатами буде скорочуватись і надалі. У 2021 році середньомісячна заробітна плата кваліфікованих робітників у Японії була у 9,7 раз вищою, ніж у В'єтнамі, а у представників технічних професій — у 8,2. Очікується, що в найближчі роки розрив скоротиться: у 2025 році різниця становитиме 5,9 та 5,1 відповідно, а у 2031 році — 3,4 та 3 рази відповідно. Цілком імовірно, що 2031 рік стане поворотним моментом, коли в'єтнамські робітники більше не розглядатимуть Японію як привабливе джерело доходу. Витрати, пов'язані з міграцією, більше не будуть окупними, оскільки зарплати в Японії лише приблизно втричі перевищуватимуть місцеву зарплату, в той час, як витрати на проживання у Японії у 2023 році були приблизно в чотири рази вище, ніж у В'єтнамі. Хоча середньомісячна зарплата трудових мігрантів становить близько 180 000 ієн (близько 1250 дол США), від 40 до 50 % отриманих доходів покривають витрати на оплату гуртожитку, податків, соціального страхування та інших відрахувань, не враховуючи високі транспортні витрати. Загалом, не лише зміна географії експорту трудових мігрантів, але й структури попиту на робочу силу відповідає цілепокладанню міграційної політики уряду, яка полягає у збільшенні та стабілізації доходів мігрантів, а відтак і доходів домогосподарств їхнього походження.

ВИСНОВКИ

На вибір країни для здійснення трудової імміграції впливає макроекономічна ситуація, особливості реалізації монетарної та фіскальної політик, а також політика обмінного курсу. Девальвація валюти, криза вартості життя призводять до зниження стимулів перебування в приймаючій країні і змінюють географію потоків трудових мігрантів. Оскільки майже 40-60% емігрантів сьогодні працюють у США та Великій Британії, Філіппіни та В'єтнам отримали вигоду від підвищення заробітної плати та дефіциту робочої сили в цих країнах. У розрахунку на одну особу від загальної чисельності населення, стомільйонний В'єтнам у 6 разів випереджає півтора-мільярдний Китай, який В'єтнам копіює у нинішньо-

му ставленні до трудових мігрантів, перетворюючи їх на мігрантів, які повинні акумулювати не лише заощадження, а й навички і навіть інновації.

Незважаючи на те, що В'єтнам отримує близько 5% ВВП за рахунок переказів мігрантів, а дохід сімей, в яких є мігранти, зростає на 1—4% на рік, міграційна політика уряду змінилася із стимулюючої еміграцію на стимулюючу рееміграцію. Для регіонів, де відчувалася нестача робочої сили, здійснювалися процеси дестимуляції міграції і сприяння рееміграції, в той же час для менш розвинутих регіонів, які генерували велику кількість емігрантів, було змінено, перш за все, політику підготовки кадрів, яку зробили подібною до розвинутих регіонів, що передбачало стимулювання здобуття повної середньої освіти. Крім того, професійно-технічне навчання почали здійснювати з орієнтацією на виробництво холодильної техніки, електроніки, залишаючи при цьому і традиційні для емігрантів професії будівельників та покоївок. Почали інтенсивніше використовувати підготовку якісних соціальних знань і навичок, якими повинні володіти емігранти, щоб проходити максимально швидко адаптацію в більш розвинутих країнах. Важливим економічним запитом В'єтнаму як країни-донора трудових мігрантів відтепер постає потреба у вдосконаленні тих навичок і компетенцій, які при поверненні на Батьківщину, яке очікується урядом вже без остраху, покращуватимуть загальну якість людського капіталу і пришвидшуватимуть її економічний розвиток.

Література:

1. The World Bank. Remittances Remain Resilient but Are Slowing. 2023. URL: <https://www.worldbank.org/en/events/2023/07/12/world-bank-tokyo-online-morning-seminar-migration-and-development-brief-38>
2. Герчанівська С. В., Петренко Н. І., Качмар О. В. Сутність і характеристика основних понять ринку праці в соціально-економічній системі. *Агросвіт*. 2021. № 7—8. С. 53—59.
3. Воронцова А. С. Понятійно-категоріальний аналіз явища трудової міграції. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2020. № 2. С. 47—54.
4. Liao K. Infrastructuring repatriation: The Philippine sending state and the return of migrant workers caught in disruptions. 2023. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/imig.13155>
5. Fitzgerald D. Inside the sending state: the politics of Mexican emigration control. *International Migration Review*. 2006. Vol. 40 (2). P. 259—293.
6. Hollifield J. F. The Emerging Migration State. *International Migration Review*. 2004. Vol. 38 (3). P. 885—912.
7. Гайдучкий А. Проблеми та перспективи повернення мігрантів в Україну. *Економіка та суспільство*. 2022. № 37. С. 73—78.
8. Davies P. S., Greenwood M. J., Li H. A conditional logit approach to U.S. state-to-state migration. *Journal of Regional Science*. 2001. Vol. 41. P. 337—360.
9. Fukase E. Foreign job opportunities and internal migration in Vietnam. Policy Research Working Paper Series. 2013. № 6420. URL: <https://doi.org/10.1596/1813-9450-6420>
10. McCaig B., Pavcnik N. Moving out of agriculture: structural change in Vietnam. NBER Working Paper. 2013. № 19616. URL: <https://ideas.repec.org/p/nbr/nberwo/19616.html>
11. Pham H. V., MacAulay G., Marsh S. The economics of land fragmentation in the north of Vietnam. *Australian Journal of Agricultural and Resource Economics*. 2007. Vol. 51 (2). P. 195—211.
12. Dang N. A. Migration in Vietnam: Theoretical Approaches and Evidence from a Survey. Department of Transport Communication, 2001. 263 pp.
13. Niimi Y., Pham T., Rilly B. Determinants of Remittances: Recent Evidence Using Data on Internal Migrants in Vietnam. *Asian Economic Journal*. 2009. Vol. 23 (1). P. 19—39.
14. Phan D. Migration and credit constraints: theory and evidence from Vietnam. *Review of Development Economics*. 2012. Vol. 16 (1). P. 31—44.
15. Islam R. Macroeconomic Policy and Employment: A Development Perspective. *The Indian Journal of Labour Economics*. 2018. Vol. 61. P. 427—451.
16. Панченко В. Г., Резнікова Н. В., Іващенко О. А. Безпекові та інноваційні важелі економічної стратегії азійських країн: національні інструменти набуття конкурентних переваг в умовах глобальних трансформацій (на прикладі В'єтнаму та Індії). *Ефективна економіка*. 2021. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8918>
17. Панченко В. Г., Резнікова Н. В., Іващенко О. А. Національні особливості реалізації політики економічного патріотизму: В'єтнам та Індія у фокусі дослідження інструментів державного стимулювання розвитку, зростання і досягнення безпеки. *Ефективна економіка*. 2021. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8829>
18. Резнікова Н., Панченко В. Мінні поля міжнародної економічної політики: як країнам не втратити здатність до розвитку. Київ: Аграр Медіа Груп, 2022. 674 с.
19. Nguyen P. L., Vu T. T. A. Enhancing Competitiveness for Sustainable Development (Annual Economic Report Mekong Delta). 2020. URL: <https://fspmm.fulbright.edu.vn/download/BCKT-Mekong-Delta-Eng-Final.pdf>
20. Son N. Vietnam is 10th worldwide in remittance. 2023. URL: <https://hanoitimes.vn/vietnam-rises-one-place-to-10th-position-in-the-global-remittance-standings>
21. Sieg L., Miyazaki A. Vietnamese workers, streaming to Japan, face risks as labor system opens up. 2019. URL: <https://www.reuters.com/article/idUSKCN1QZ2QM/>
22. The Time Champ. What is the average salary in Vietnam? 2021. URL: <https://www.timechamp.io/blogs/what-is-the-average-salary-in-vietnam/>
23. The Ministry of Health, Labour and Welfare of Japan. Ordinary Workers Data. 2023. URL: <https://www.mhlw.go.jp/english/database/db-l/ordinary2020.html>

References:

1. The World Bank (2023), "Remittances Remain Resilient but Are Slowing", available at: <https://www.worldbank.org/en/events/2023/07/12/world->

bank-tokyo-online-moring-seminar-migration-and-development-brief-38 (Accessed 30 Dec 2023).

2. Herchanivska, S., Petrenko, N. and Kachmar, O. (2021), "Essence and characteristics of the basic concepts of the labor market in the socio-economic system", *Agrosvit*, vol. 7—8, pp. 53—59.

3. Vorontsova, A. S. (2020), "Conceptual and category analysis of the phenomenon of labor migration", *Visnyk SumDU. Seriya "Ekonomika"*, vol. 2, pp. 47—54.

4. Liao, K. (2023), "Infrastructuring repatriation: The Philippine sending state and the return of migrant workers caught in disruptions", available at: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/imig.13155> (Accessed 30 Dec 2023).

5. Fitzgerald, D. (2006), "Inside the sending state: the politics of Mexican emigration control", *International Migration Review*, vol. 40 (2), pp. 259—293.

6. Hollifield, J. F. (2004), "The Emerging Migration State", *International Migration Review*, vol. 38 (3), pp. 885—912.

7. Gaidutskyi, A. (2022), "Problems and Prospects of Returning Migrants to Ukraine", *Economy and Society*, vol. 37, pp. 73—78.

8. Davies, P. S., Greenwood, M. J. and Li, H. (2001), "A conditional logit approach to U.S. state-to-state migration", *Journal of Regional Science*, vol. 41, pp. 337—360.

9. Fukase, E. (2013), "Foreign job opportunities and internal migration in Vietnam", *Policy Research Working Paper Series*, vol. 6420, available at: <https://doi.org/10.1596/1813-9450-6420> (Accessed 30 Dec 2023).

10. McCaig, B. and Pavcnik, N. (2013), "Moving out of agriculture: structural change in Vietnam", *NBER Working Paper*, vol. 19616, available at: <https://ideas.repec.org/p/nbr/nberwo/19616.html> (Accessed 30 Dec 2023).

11. Pham, H.V., MacAulay, G. and Marsh, S. (2007), "The economics of land fragmentation in the north of Vietnam", *Australian Journal of Agricultural and Resource Economics*, vol. 51 (2), pp. 195—211.

12. Dang, N. A. (2001), *Migration in Vietnam: Theoretical Approaches and Evidence from a Survey*, Department of Transport Communication, US.

13. Niimi, Y., Pham, T. and Rilly, B. (2009), "Determinants of Remittances: Recent Evidence Using Data on Internal Migrants in Vietnam", *Asian Economic Journal*, vol. 23 (1), pp. 19—39.

14. Phan, D. (2012), "Migration and credit constraints: theory and evidence from Vietnam", *Review of Development Economics*, vol. 16 (1), pp. 31—44.

15. Islam, R. (2018), "Macroeconomic Policy and Employment: A Development Perspective", *The Indian Journal of Labour Economics*, vol. 61, pp. 427—451.

16. Panchenko, V., Reznikova, N. and Ivashchenko, O. (2021), "Security and innovation levers of the economic strategy in asian countries: national instruments for gaining competitive advantages in the context of global transformations of the world system (the case of vietnam and india)", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 5, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8918> (Accessed 30 Dec 2023).

17. Panchenko, V., Reznikova, N. and Ivashchenko, O. (2021), "National peculiarities in implementing the policy

of economic patriotism: vietnam and india in focus of study of the instruments for government stimulation of development, growth and security", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 4, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8829> (Accessed 30 Dec 2023).

18. Reznikova, N. and Panchenko, V. (2022), *Minni polia mizhnarodnoi ekonomichnoi polityky: iak krainam ne vtratyt zdatnist' do rozvytku* [Minefields of international economic policy: how countries do not lose their ability to develop], *Ahrar Media Hrup*, Kyiv, Ukraine.

19. Nguyen, P. L. and Vu, T. T. A. (2020), "Enhancing Competitiveness for Sustainable Development (Annual Economic Report Mekong Delta)", available at: <https://fsppm.fulbright.edu.vn/download/BCKT-Mekong-Delta-Eng-Final.pdf> (Accessed 30 Dec 2023).

20. Son, N. (2023), "Vietnam is 10th worldwide in remittance", available at: <https://hanoitimes.vn/vietnam-rises-one-place-to-10th-position-in-the-global-remittance-standings> (Accessed 30 Dec 2023).

21. Sieg, L. and Miyazaki, A. (2019), "Vietnamese workers, streaming to Japan, face risks as labor system opens up", available at: <https://www.reuters.com/article/idUSKCN1QZ2QM/> (Accessed 30 Dec 2023).

22. The Time Champ (2021), "What is the average salary in Vietnam?", available at: <https://www.timechamp.io/blogs/what-is-the-average-salary-in-vietnam/> (Accessed 30 Dec 2023).

23. The Ministry of Health, Labour and Welfare of Japan (2023), "Ordinary Workers Data", available at: <https://www.mhlw.go.jp/english/database/db-l/ordinary2020.html> (Accessed 30 Dec 2023).

Стаття надійшла до редакції 04.01.2024 р.

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

viber: +38 050 3820663